

Jaap Stam

In memoriam André Kom (1970-2022)

Jaap Stam (1956) is verslaggever en eindredacteur bij de Volkskrant, waarin hij onder meer – in de rubriek ‘Het eeuwige leven’ – bekende en minder bekende Nederlanders portretteert die onlangs zijn overleden. Dit postume eerbewijs aan André Kom verscheen in de Volkskrant van 8 augustus 2022 en VertaalVerhaal dankt Mira Feticu voor het gebruik van bijgaande foto.

In memoriam André Kom (1970-2022)

Het volgende college wachtte, Mira Feticu draalde en keek in de ogen van een onbekende man die ook leek te treuzelen en bloosde. Het was een donderdagavond in 1998 om kwart voor zeven in een gang van de Universiteit van Boekarest. Ze weet het nog precies. ‘We voelden dat het lot ons iets te vertellen had en luisterden alle twee naar het stemmetje in ons hoofd: blijf niet hier, er is iets moois aan de hand.’

Even later waren André Kom en Feticu op weg naar hun toekomst samen, zoals Feticu het formuleert. ‘We waren nieuwsgierig naar elkaar en wisten dat we bij elkaar hoorden.’ Een jaar later woonden ze samen. ‘André leek niet op de mannen die ik kende. Roemeense mannen zijn

macho’s en vermoeiende haantjes. Ik had nog nooit een man zien blozen.’ In 2002 zijn ze getrouwd, een jaar later werd hun dochter Eva geboren. ‘Voordat ik Nederlands sprak, noemde ik André *Iubirea*: liefde in het Roemeens.’

André Kom, geboren in 1970 in Nieuwe-Tonge, viel voor Roemenië, aanvankelijk vooral voor het Roemeens, toen hij na de val van de Muur in 1989 als rijder op vrachtwagens goederen naar Roemenië bracht ‘voor die vreselijke communistische kindertehuizen’. Hij verdiepte zich in de taal en sprak al behoorlijk Roemeens voordat hij het in Boekarest ging studeren.

Gestudeerd als een monnik

Hij kwam in 1995 met een studiebeurs voor een jaar naar Boekarest en zou tien jaar blijven. In Roemenië maakte hij zich de taal volledig eigen. Feticu: ‘André beheerste niet alleen de gesproken en geschreven taal, maar ook de grammaticale regels die geen native speaker kan formuleren. Hij heeft erop gestudeerd als een monnik. Een grammaticaboek was voor hem wat de Talmoad is voor een rabbijn.’

In 2005 verhuisden ze naar Nederland. ‘André miste het water. Het regent ook in Roemenië, zei ik. Pas toen ik in Nederland woonde, begreep ik wat hij bedoelde.’ Toen zij in een depressie raakte omdat de emigratie haar zwaar viel, zijn ze gescheiden om een jaar later te hertrouwen. ‘De liefde was niet op, we konden elkaar niet loslaten.’ Feticu, schrijver en journalist, werkt met collega-schrijver Saskia de Coster aan een documentaire over rouwen en dood aan de hand van haar leven met André.

Kom was vertaler voor justitie en politie, vooral strafzaken over mensenhandel en skimmen. ‘André verplaatste zich in de persoon van een verdachte. Neem armoede, daar kun je niet klakkeloos een synoniem voor gebruiken. Armoede in Roemenië is iets anders dan armoede in Nederland, waar je een uitkering krijgt als je geen werk hebt.’

Oude radiobuizen

Als André Kom niet aan het vertalen was, was hij met oude radiobuizen in de weer en knutselde hij aan radio's uit de tijd van de Koude Oorlog. Zijn mancave, een garage in Bodegraven, was volgestouwd met buizen, lampen, versterkers en meetapparatuur. Honderden radio's in totaal, ze kwamen van zeven opslagplaatsen, zes in Nederland en een in Boekarest. Daags nadat hij zijn verzameling op één plek had ondergebracht, kreeg hij te horen dat hij ongeneeslijk ziek was: een agressieve vorm van maagkanker. En viel zijn plan om van zijn hobby handel te maken in duigen. Feticu heeft de hele verzameling zend- en ontvangstapparatuur aan de webwinkel OD&D vintage audio gegeven. ‘Toen ze de garage binnenstapten, spraken ze maar één woord: respect.’ Ze vertrokken met tien pallets.

Kom overleed 1 juni in het Antoniushove ziekenhuis in Leidschendam. Hij werd 51 jaar. ‘André was te bescheiden, veel te bescheiden, en wilde nooit over zichzelf praten’, sprak Feticu tijdens de uitvaartplechtigheid. ‘Veel mensen bij elkaar vond hij maar niets en alleen de dood kon hem verplichten om vandaag hier te zijn.’